

نگاهی به کتاب تاریخ الفی

فاطمه محبی

کارشناس ارشد تاریخ ایران دوره اسلامی

مدرس آموزش و پرورش

سرشناسه	: محبی، فاطمه، ۱۳۴۴-
عنوان قراردادی	: تاریخ الفی (تاریخ هزار ساله اسلام). برگزیده. شرح
عنوان و نام پدیدآور	: نگاهی به کتاب تاریخ الفی/ فاطمه محبی.
مشخصات نشر	: تبریز: نواندیشان جوان، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۹۱ ص.
شابک	: ۳۰۰۰۰۰ ریال : ۹۷۸-622-99703-8-6
وضعیت فهرست نویسی	: فیفا
یادداشت	: کتاب حاضر شرحی بر جلد اول از کتاب «تاریخ الفی (تاریخ هزار ساله اسلام)» تألیف احمد بن نصرالله تتوی است.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۹۰ - ۹۱؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: تتوی، احمد بن نصرالله، - ۹۹۶ق. . تاریخ الفی (تاریخ هزار ساله اسلام) -- نقد و تفسیر
موضوع	: اسلام -- تاریخ
موضوع	: Islam -- History
شناسه افزوده	: تتوی، احمد بن نصرالله، - ۹۹۶ق. . تاریخ الفی (تاریخ هزار ساله اسلام). برگزیده. شرح.
رده بندی کنگره	: BP۱۴
رده بندی دیویی	: ۹۱۲/۳۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۳۲۴۹۸۵

نگاهی به کتاب تاریخ الفی

فاطمه محبی (کارشناس ارشد تاریخ ایران دوره اسلامی)

ناشر: نو اندیشان جوان (تبریز)

شابک: 978-622-99703-8-6

نوبت چاپ: اول/۱۳۹۹

قطع و شمارگان: وزیری، ۱۰۰۰ نسخه / چاپ و صحافی: آبان تهران

قیمت روی جلد: ۳۰۰،۰۰۰ ریال

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۴۴۱۲۳۵۰۴

پست الکترونیک: Noandishan1379@Gmail.com

فهرست مطالب

۷	 مقدمه
۹	فصل اول
۹	 بررسی جلد اول تاریخ الفی
۹	 از سال ۱۱ تا ۴۰ هجری قمری
۹	 تحلیل رویدادهای سقیفه بنی ساعده
۱۲	 ذکر وقایع سال دوم از وفات حضرت خاتم الانبیا
۱۳	 ارتداد اعراب
۱۴	 ارتداد اهل بحرین
۱۴	 ارتداد اهل حضرموت و کنده
۱۷	 ذکر وقایع سال سوم از وفات خاتم الانبیا
۱۹	 ذکر وقایع سال چهارم از وفات خاتم النبیین (ص)
۲۱	 ذکر وقایع سال پنجم و ششم از رحلت خاتم النبیین
۲۴	 ذکر وقایع سالهای هفتم و هشتم بعد از رحلت پیامبر (ص)
۲۶	 در ذکر وقایع سال نهم از رحلت پیامبر (ص)
۲۷	فصل دوم
۲۷	 وقایع سالهای دهم تا سیزدهم
۲۷	 بعد از رحلت پیامبر (ص)
۳۱	 ذکر وقایع از سال ۱۴ تا ۲۴ از رحلت پیغمبر (ص)
۳۷	 ذکر وقایع از سال ۲۵ تا سال ۵۰ از رحلت پیغمبر (ص)

فصل سوم ۴۳

ذکر وقایع سال ۶۱ هجری ۴۳

ذکر وقایع سال ۵۲ از رحلت خیرالبشر (ص) ۵۸

ذکر وقایع سال ۶۳ هجری ۶۲

ذکر وقایع سال ۵۵ از رحلت خیرالبشر تا آخر سال ۵۸ ۶۷

ذکر وقایع سال ۵۶ تا سال ۶۴ از رحلت پیامبر (ص) ۷۱

ذکر وقایع سال ۶۵ تا ۷۶ از رحلت پیامبر (ص) ۷۵

ذکر وقایع سال ۷۹ تا ۹۰ از رحلت پیامبر (ص) ۷۸

فصل چهارم ۸۱

ذکر وقایع سال ۹۱ تا ۱۱۹ از رحلت پیامبر (ص) ۸۱

ذکر وقایع سال ۱۱۸ از رحلت پیامبر (ص) ۸۳

ذکر وقایع سال صد و نوزدهم ۸۴

نتیجه گیری ۸۹

کتابنامه ۹۰

مقدمه

با مطالعه تاریخ الفی، خواننده در می یابد که در برابر متنی سلیس و روان قرار دارد. تلاش مولفین این کتاب بر این اصل استوار است که متن را به دور از واژه های نامأنوس و ترکیبات پیچیده مرسوم دوره صفوی، در دسترس خواننده قرار دهند و با انشای بسیار ساده و روشن و شیوه ای یکدست از نثر پخته و با صلابت، زبان فارسی را ارائه دهند. در این مقدمه بایستی چهره گشای این راز تاریخی بود که تاریخ الفی تقریباً همزمان است با تألیف احسن التواریخ حسن بیگ روملو (۹۶۵هـ.ق) و تاریخ عالم آرای عباسی اسکندر بیگ منشی (۱۰۲۵هـ.ق) در ایران و روی این اصل که نثر و شیوه تألیف آن را با سبک و طرز نوشتاری در اثر فوق الذکر مقایسه می کنیم، آن چنانکه ملک الشعرای بهار در کتاب سه جلدی سبک شناسی غرب می فرماید: شیوه تاریخ الفی، روان و دلنشین و شفاف می باشد.

یکی از مؤلفین این کتاب ملا احمد بن قاضی نصرالله تتوی است. او در سال ۹۵۶ هـ.ق در یک خانواده علمی حنفی مذهبی در شش مایلی رود سند و نزدیک بندر کراچی متولد شد. علت شیعی شدن او را به اخلاف نقل کرده اند. بعضی از محققین می گویند که یک جهانگرد شیعی عراقی به نام شیخ صالح نزدیکی منزل وی اقامت نمود و همسایه او شد و با بیان پر احساس توانست تتوی را به آیین شیعه سوق دهد. غرض ما در بررسی تاریخ الفی جلد اول و دوم رویدادهای تاریخی اسلام از دیدگاه منابع دیگری که مورد مطالعه ما قرار گرفته است. جنبه های انتقادی و نقلی تمام و کمال بررسی گردیده و تا حد امکان ظن و گمان ها را به یقین علمی مبدل ساخته است. شیوه کار ما همین کتاب این است که هر چند گزارش دقیق و معتبر مورخین و مصنفین مقاطع مختلف تاریخی را که عموماً مبتنی بر مشاهده شخصی و اخبار مستقیم وی واسطه بوده در اختیار داشته اند. اما به آن اکتفا نکرده اند بلکه در فراهم کردن کتاب خود از روایات و منابع گوناگون نیز بهره مند شده اند. مثلاً اخبار مقابله و محاربه سلطان مسعود با سلجوقیان که در تاریخ بیهقی به تفصیل مذکور است در تاریخ الفی کامل تر و جامع تر از تاریخ بیهقی از روی منابع گوناگون ذکر شده است. از جمله این وقایع، پایان کار مسعود غزنوی و برگشتن نوشتگین و جمعی از غلامان خاص مسعود از وی و نیز روایات گوناگون درباره قتل سلطان مسعود است که در تاریخ

بیهقی کنونی وجود ندارد ولی در تاریخ الفی مذکور است. به شهادت تاریخ انحطاط نثر فارسی که از قرن هفتم آغاز شده بود و در دوره صفویه به دلایل مختلف به کمال خود رسید و بارزترین مشخصه این دوران شد.

در عصر اعتلای صفویه یعنی زمان شاه عباس اول (۹۸۵-۱۰۳۷) ایران از نویسندگان قوی دست خالی ماند. ولی این ناهنجاری در هندوستان بدین منوال نماند. در هندوستان فضلا به نقض و فساد نثر فارسی پی بردند و در صدد اصلاح آن برآمدند. پیشگاه این حرکت شیخ ابوالفضل ناگوری بود. وی علی‌رغم اینکه در اصل عرب بود و زاییده هند، بر آن شد که الفاظ عربی را از فارسی ببرد و بجای آنها لغات فارسی دری را بکار گیرد. شیخ ابوالفضل فارسی را ساده و روان می‌نوشت. در نثر فارسی صاحب مکتب بود. بویژه با تألیف اکبرنامه و آیین اکبری سبکی ابداع کرد که مشخصه اش یکدستی و سادگی آن بود. شاهنوازخان در مآثرالامراء در این خصوص می‌نویسد: «در فن انشاء طرفه سحری بکار برده با آنکه از تکلفات منشیانه و تصلفات متعالی‌نویساری است اما متانت سخن و استخوان بندی کلمات و نشست مفرق‌دات و تراکیب مستحسنه فقرات بیگانه قسمی است که دیگری را تنبیه به عبادشواری میسر است و شاهد این مدعا تاریخ اکبری (اکبرنامه) و چون التزام نموده که بیشتر الفاظ فارسی باشد، لهذا گفته اند که شیخ خمسة نظامی را نثر کرده»

بنا به قول اکثر محققین و فضلا اگر چه نویسندگان فارسی در اقتباس و دنباله روی از شیخ ابوالفضل ناکام ماندند، ولی نثر تاریخ الفی را از نظر سادگی و وضوح می‌توان نزدیک به تألیفات شیخ ابوالفضل دانست و تلاش مولفین کتاب را در رسیدن به نثر ساده و به دور از تکلف و مغلق نویسی ارج نهاد.

این منبع تاکنون مورد مطالعه و بررسی قرار نگرفته است و در بعضی از کتب و مقالات مختصری به جنبه های تاریخ نقلی اشاراتی رفته است. در کتاب اندیشه تاریخ نگاری در عصر صفوی از «محمدباقر آرام» اشارات کوتاهی به تاریخ الفی کرده است.